

Editura Hamangiu:

Str. Mitropolit Filaret nr. 39-39A, Sector 4, București, O.P. 5, C.P. 91

Tel./Fax: 021.336.04.43; 031.805.80.21;

Vânzări: 021.336.01.25; 031.425.42.24

E-mail: redactia@hamangiu.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**UNGUREANU, CARMEN TAMARA**

Drept civil : Partea generală - Persoanele / prof. univ. dr. Carmen
Tamara Ungureanu, lect. univ. dr. Ionuț-Alexandru Toader.... - Ed. a 6-a,
reviz. și adăug. / de lect. univ. dr. Ionuț-Alexandru Toader. - București :
Editura Hamangiu, 2024

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-27-2597-6

I. Toader, Ionuț-Alexandru

34

Prof. univ. dr. **Carmen Tamara Ungureanu**Lect. univ. dr. **Ionuț-Alexandru Toader**

Facultatea de Drept a Universității

„Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Drept civil**Partea generală. Persoanele**

Ediția a 6-a, revizuită și adăugită de
Lect. univ. dr. Ionuț-Alexandru Toader

op. cit.	opere citate
p.	pagina
pct.	punct(ul)
P.R.	Pandectele Române
R.D.C.	Revista de drept comercial
R.R.D.	Revista română de drept
R.R.D.J.	Revista română de jurisprudență
R.R.D.M.	Revista română de dreptul muncii
R.R.D.P.	Revista română de drept privat
ș.a.	și altele
s.n.	sublinierea noastră
și urm.	și următoarele
TFUE	Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
trad.	traducerea
U.E.	Uniunea Europeană
vol.	volum(ul)

CUPRINS

CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE	1
Secțiunea 1. Definiția dreptului civil	1
Secțiunea a 2-a. Delimitarea dreptului civil	5
§1. Criterii de delimitare	5
1.1. Obiectul de reglementare	5
1.2. Metoda de reglementare	6
1.3. Caracterul normelor juridice (al regulilor de drept)	6
1.4. Natura sancțiunilor	9
1.5. Calitatea subiectelor	10
1.6. Principiile proprii ale ramurii	10
1.6.1. Principiul proprietății	12
1.6.2. Principiul egalității în fața legii civile	13
1.6.3. Principiul îmbinării intereselor personale cu interesele generale	14
1.6.4. Principiul garantării și ocrotirii drepturilor subiective civile	15
Secțiunea a 3-a. Izvoarele dreptului civil	16
§1. Noțiuni	16
§2. Clasificare	16
2.1. Izvoare formale	17
2.1.1. Legea	18
2.1.2. Uzanțele	21
2.1.3. Principiile generale ale dreptului	23
2.2. Izvoare neformale	23
2.2.1. Jurisprudența	23
2.2.2. Doctrina	28
2.2.3. Morala sau regulile de conviețuire	29
Secțiunea a 4-a. Aplicarea normei juridice civile	29
§1. Aplicarea normei juridice civile în timp	30
1.1. Principiul neretroactivității	33
1.2. Principiul aplicării imediate a normei juridice civile noi	37
§2. Aplicarea normei juridice civile în spațiu	39
§3. Aplicarea normei juridice civile asupra persoanelor	40

<i>Secțiunea a 5-a. Interpretarea normelor juridice civile</i>	41
§1. Necesitatea interpretării	41
§2. Clasificare	43
2.1. În raport de persoana care face interpretarea și de forța juridică a interpretării	43
2.2. În raport de metodele folosite la interpretarea normelor juridice civile	46
2.3. În raport de rezultatul la care se ajunge prin interpretare	52

CAPITOLUL AL II-LEA. RAPORTUL JURIDIC CIVIL 57

<i>Secțiunea 1. Definiția, caracterele și izvoarele raportului juridic civil</i>	57
§1. Definiție	57
§2. Caractere	57
§3. Izvoare	58
<i>Secțiunea a 2-a. Structura raportului juridic civil</i>	60
§1. Subiectele raportului juridic civil	61
1.1. Noțiuni	61
1.2. Individualizarea subiectelor raportului juridic civil	61
1.3. Pluralitatea subiectelor raportului juridic civil	63
1.4. Schimbarea subiectelor raportului juridic civil	68
1.5. Capacitatea subiectelor raportului juridic civil	75
1.5.1. Noțiune	75
1.5.2. Persoana fizică	76
1.5.2.1. Capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu	77
1.5.2.2. Capacitatea delictuală	78
1.5.2.3. Începutul capacității juridice	80
1.5.2.4. Încetarea capacității juridice	82
1.5.2.5. Noțiunea de incapacitate și de incapabil	92
1.5.2.6. Felurile incapacității	94
1.5.2.7. Capacitatea deplină de exercițiu	114
1.5.3. Persoana juridică	116
1.5.3.1. Capacitatea de folosință	116
1.5.3.2. Capacitatea de exercițiu	119

§2. Conținutul raportului juridic civil	121
2.1. Noțiuni	121
2.2. Clasificarea drepturilor subiective civile	122
2.2.1. Drepturi absolute și drepturi relative	123
2.2.2. Drepturi patrimoniale și drepturi personale nepatrimoniale	123
2.2.3. Drepturi principale și drepturi accesorii	126
2.2.4. Drepturi simple și drepturi afectate de modalități	131
2.3. Recunoașterea, exercitarea și apărarea drepturilor subiective civile	132
2.4. Clasificarea obligațiilor civile	137
2.4.1. Obligații care se nasc din acte juridice sau din fapte juridice	138
2.4.2. Obligații civile în funcție de obiectul lor	140
2.4.3. Obligații perfecte și obligații imperfecte	142
2.4.4. Obligații obișnuite, reale și opozabile terților	143
2.4.5. Obligații simple și obligații complexe	143
§3. Obiectul raportului juridic civil	144
3.1. Definiție	144
3.2. Clasificarea bunurilor	146
3.2.1. După calitatea titularului din al cărui patrimoniu fac parte	147
3.2.2. După posibilitatea de a face obiectul unor acte juridice civile	148
3.2.3. După natura bunurilor și calificarea dată lor de lege	149
3.2.4. După modul în care sunt determinate	152
3.2.5. După cum se pot sau nu se pot schimba unele cu altele	154
3.2.6. După cum întrebuințarea bunurilor conduce sau nu la consumarea substanței lor	154
3.2.7. După posibilitatea împărțirii bunurilor, fără a li se schimba destinația	155
3.2.8. După corelația dintre bunuri	156
3.2.9. După cum bunurile sunt producătoare de fructe sau nu	157

CAPITOLUL AL III-LEA. ACTUL JURIDIC CIVIL 160

Secțiunea 1. Noțiuni 160

Secțiunea a 2-a. Clasificarea actelor juridice civile 161

§1. După numărul părților 162

§2. După scopul urmărit la încheierea lor 163

§3. După momentul în care își produc efectele 166

§4. După modul lor de formare 166

§5. După efectele pe care le produc 168

§6. După importanța actului juridic în raport cu un bun sau cu un patrimoniu 168

§7. După rolul recunoscut de lege voinței părților în determinarea conținutului actelor juridice 170

§8. După corelația dintre ele 171

§9. După posibilitatea încadrării lor juridice în unul dintre tipurile de acte juridice reglementate expres de lege 171

§10. După modul de încheiere a actelor juridice civile 172

§11. După modul de executare 173

Secțiunea a 3-a. Condițiile actului juridic civil 175

§1. Definiție și clasificare 175

§2. Condițiile de formare și de validitate a actului juridic 176

2.1. Capacitatea 176

2.2. Consimțământul 177

2.2.1. Definiție 177

2.2.2. Legătura dintre consimțământ și voința juridică 177

2.2.3. Corelația dintre voința internă și voința declarată 177

2.2.4. Condițiile de valabilitate a consimțământului 179

2.2.5. Viciile de consimțământ 185

2.2.5.1. Eroarea 185

2.2.5.2. Dolul 193

2.2.5.3. Violența 197

2.2.5.4. Leziunea 202

2.3. Obiectul actului juridic civil 207

2.3.1. Noțiune 207

2.3.2. Condiții de validitate generale 208

2.3.2.1. Obiectul trebuie să existe 208

2.3.2.2. Obiectul trebuie să fie determinat sau determinabil 209

2.3.2.3. Obiectul trebuie să fie posibil 210

2.3.2.4. Obiectul trebuie să fie în circuitul civil 211

2.3.2.5. Obiectul trebuie să fie licit și moral 212

2.3.3. Condiții de validitate speciale 212

2.3.3.1. Obiectul să constituie un fapt personal al celui care se obligă 212

2.3.3.2. Cel care se obligă trebuie să fie titularul dreptului 213

2.4. Cauza actului juridic civil 215

2.4.1. Noțiune 215

2.4.2. Elementele cauzei 215

2.4.3. Condiții de validitate 216

2.4.3.1. Cauza trebuie să existe 216

2.4.3.2. Cauza trebuie să fie licită și morală 217

2.5. Forma actului juridic civil 219

2.5.1. Principiul autonomiei de voință 219

2.5.2. Noțiunea de formă a actului juridic civil și felurile ei 220

2.5.2.1. Forma cerută pentru validitatea actului juridic civil 220

2.5.2.2. Forma cerută pentru probarea actului juridic 223

2.5.2.3. Forma cerută pentru opozabilitate față de terți 224

§3. Condițiile de eficacitate a actului juridic civil. Modalitățile actului juridic civil 225

3.1. Termenul 226

3.1.1. Noțiune 226

3.1.2. Clasificare 227

3.1.3. Efectele termenului 230

3.2. Condiția 231

3.2.1. Noțiune 231

3.2.2. Clasificare 231

3.2.3. Reguli cu privire la realizarea sau nerealizarea condiției 234

3.2.4. Efectele condiției 235

3.2.5. Diferențe între termen și condiție	238
3.3. Sarcina	238
3.3.1. Noțiune	238
3.3.2. Clasificare	238
3.3.3. Efectele neexecutării sarcinii	239
3.3.4. Diferența dintre sarcină și condiție	240
<i>Secțiunea a 4-a. Interpretarea actului juridic civil</i>	240
§1. Noțiune	240
§2. Reguli de interpretare	241
<i>Secțiunea a 5-a. Efectele actului juridic civil</i>	242
§1. Noțiune	242
§2. Principiile efectelor actului juridic	243
2.1. Principiul forței obligatorii	243
2.2. Principiul irevocabilității	246
2.3. Principiul relativității efectelor actului juridic civil	247
2.3.1. Succesorii	248
2.3.2. Creditorii chirografari	251
2.3.3. Excepții de la principiul relativității	252
<i>Secțiunea a 6-a. Reprezentarea în actele juridice civile</i>	256
§1. Noțiune	256
§2. Clasificare	256
2.1. Reprezentarea legală, reprezentarea convențională și reprezentarea judiciară	256
2.1.1. Reprezentarea legală	257
2.1.2. Reprezentarea judiciară	257
2.1.3. Reprezentarea convențională	259
2.2. Reprezentarea generală și reprezentarea specială	259
§3. Forma împuternicirii reprezentării	260
§4. Condițiile reprezentării	260
4.1. Împuternicirea de a reprezenta	260
4.2. Intenția de a reprezenta	262
4.3. Voința valabilă a reprezentantului	263
§5. Mandatul de ocrotire	263
§6. Efectele reprezentării	265
§7. Încetarea reprezentării	265

<i>Secțiunea a 7-a. Nulitatea actului juridic civil</i>	267
§1. Definiție și funcții	267
1.1. Definiție	267
1.2. Funcțiile nulității	267
§2. Clasificarea nulităților	268
2.1. Nulitatea absolută și nulitatea relativă	269
2.1.1. Regimul juridic al nulității absolute	270
2.1.2. Regimul juridic al nulității relative	271
2.1.3. Confirmarea	272
2.2. Nulitatea totală și nulitatea parțială	274
2.3. Nulitatea expresă și nulitatea virtuală	275
2.4. Nulitatea de fond și nulitatea de formă	275
2.5. Nulitatea de drept și nulitatea judiciară	276
2.6. Nulitatea amiabilă și nulitatea judiciară	276
§3. Cauzele de nulitate	277
§4. Efectele nulității	278
4.1. Principiile efectelor nulității	279
4.1.1. Principiul retroactivității efectelor nulității	279
4.1.2. Principiul repunerii părților în situația anterioară (<i>restitutio in integrum</i>)	280
4.1.2.1. Excepții	281
4.1.2.2. Restituirea prestațiilor	282
4.1.3. Principiul anulării actului subsecvent ca urmare a anulării actului inițial (<i>resolutio iure dantis, resolvitur ius accipientis</i>)	283
4.2. Principii care înlătură nulitatea	286
4.2.1. Principiul conversiunii actului juridic	286
4.2.1.1. Condiții	287
4.2.1.2. Aplicații	287
4.2.2. Principiul validității aparenței în drept	288
4.2.3. Principiul răspunderii civile delictuale	289
§5. Delimitarea nulității de alte cauze de ineficacitate a actului juridic	290
5.1. Rezoluțiunea	290
5.2. Rezilierea	290
5.3. Revocarea	291
5.4. Reducțiunea	291

5.5. Caducitatea	291
5.6. Inopozabilitatea	292
5.7. Clauzele considerate nescrise	292

CAPITOLUL AL IV-LEA. DOVADA DREPTURILOR CIVILE (PROBELE)

Precizare	296
<i>Secțiunea 1. Noțiunea, obiectul, sarcina și importanța probei. Reguli de admisibilitate</i>	297
§1. Noțiune	297
§2. Obiectul probei	298
§3. Sarcina probei	299
§4. Importanța probei	300
§5. Reguli de admisibilitate	301
<i>Secțiunea a 2-a. Mijloacele de probă</i>	302
§1. Înscrierile	302
1.1. Noțiune și clasificare	302
1.2. Înscrierul autentic	304
1.3. Înscrierul sub semnătură privată	308
1.3.1. Noțiune	308
1.3.2. Formalitatea multiplului exemplar	309
1.3.3. Formalitatea „bun și aprobat”	311
1.3.4. Forța probantă	312
1.3.5. Data	313
1.3.6. Înscrieri asimilate de lege înscrierului sub semnătură privată	314
1.3.7. Înscrierul pe suport informatic și înscrierul în formă electronică	315
1.4. Înscrierile nepreconstituite	320
1.4.1. Mențiunile făcute de creditor pe titlul de creanță	320
1.4.2. Registrele și hârtiile domestice	320
1.4.3. Registrele profesioniștilor	321
1.4.4. Scrisorile	322
1.4.5. Alte categorii de înscrieri	322
§2. Mărturia (proba cu martori)	322
2.1. Noțiune. Trăsături	322

2.2. Categorii de persoane ce nu pot depune mărturie	324
2.3. Admisibilitatea probei cu martori	325
2.3.1. Interdicția de a se dovedi cu martori existența actelor juridice al căror obiect are o valoare mai mare de 250 de lei	325
2.3.2. Interdicția de a se dovedi cu martori împotriva și peste cuprinsul unui înscris, precum și împotriva sau peste ceea ce s-ar pretinde că s-ar fi spus înainte, în timpul sau în urma întocmirii lui, chiar dacă legea nu cere forma scrisă pentru dovedirea actului juridic respectiv	326
2.3.3. Excepții	327
2.3.4. Puterea doveditoare	328
§3. Prezumțiile	328
3.1. Noțiune	328
3.2. Clasificare	329
3.2.1. Prezumțiile legale	329
3.2.2. Prezumțiile judiciare	331
§4. Mărturisirea	332
4.1. Noțiunea și caracterul juridic al mărturisirii	332
4.2. Felurile mărturisirii	333
4.3. Interogatoriul	335
§5. Expertiza	336
§6. Mijloacele materiale de probă	337
§7. Cercetarea la fața locului	337

CAPITOLUL AL V-LEA. PRESCRIPTIA EXTINGTIVĂ

<i>Secțiunea 1. Considerații generale</i>	339
§1. Noțiune	339
§2. Sediul materiei	340
§3. Caracterul normelor	341
§4. Natura juridică	345
§5. Funcțiile prescripției extinctive	346
§6. Efectul prescripției extinctive	346
§7. Principiile efectului prescripției extinctive	347

<i>Secțiunea a 2-a. Domeniul prescripției extinctive</i>	349
§1. Domeniul prescripției extinctive în cadrul drepturilor patrimoniale	350
1.1. Drepturile de creanță	350
1.2. Drepturile reale accesorii	350
1.3. Drepturile reale principale	350
§2. Domeniul prescripției extinctive în cadrul drepturilor nepatrimoniale	353
§3. Probleme speciale referitoare la domeniul prescripției extinctive	354
3.1. Valorificarea dreptului subiectiv civil pe calea excepției	354
3.2. Acțiunea în constatare	355
3.3. Acțiunile mixte	355
3.4. Dualitatea de acțiuni	356
3.5. Acțiuni privind un drept secundar	356
3.6. Acțiuni în repararea unui prejudiciu moral	357
3.7. Acțiuni în restituirea prestațiilor executate în baza unui act juridic anulat (desființat)	357
<i>Secțiunea a 3-a. Termenele de prescripție extintivă</i>	358
§1. Noțiune	358
§2. Clasificare	358
2.1. Termenul general	358
2.2. Termene speciale	359
<i>Secțiunea a 4-a. Cursul prescripției extinctive</i>	360
§1. Începutul prescripției extinctive	360
1.1. Regula generală	360
1.2. Reguli speciale	361
§2. Suspendarea prescripției extinctive	367
2.1. Noțiune	367
2.2. Cauzele de suspendare	368
2.3. Efectele suspendării prescripției extinctive	372
§3. Întreruperea prescripției extinctive	374
3.1. Noțiune	374
3.2. Cauzele de întrerupere	374
3.3. Efectele întreruperii prescripției extinctive	378

§4. Repunerea în termenul de prescripție extintivă	379
4.1. Noțiune	379
4.2. Cauzele de repunere în termen	380
4.3. Efectul repunerii în termen	381
§5. Împlinirea prescripției extinctive	381
<i>Secțiunea a 5-a. Delimitarea prescripției extinctive</i>	382
§1. Uzucapiunea (prescripția achizitivă)	383
§2. Termenul extintiv, ca modalitate a actului juridic civil	383
§3. Decăderea	383
CAPITOLUL AL VI-LEA. PERSOANELE	386
Subcapitolul I. Persoana fizică	386
<i>Secțiunea 1. Individualizarea persoanei fizice</i>	386
<i>Subsecțiunea 1. Noțiune</i>	386
<i>Subsecțiunea a 2-a. Mijloace de individualizare</i>	387
§1. Numele	387
1.1. Noțiune	387
1.2. Dobândirea (stabilirea) numelui și a prenumelui	389
1.2.1. Numele și prenumele copilului din căsătorie	389
1.2.2. Numele și prenumele copilului din afara căsătoriei	391
1.2.3. Numele și prenumele copilului născut din părinți necunoscuți	392
1.3. Modificarea numelui de familie	392
1.3.1. Schimbări în filiația persoanei fizice	393
1.3.2. Schimbări determinate de instituția adopției	394
1.3.3. Schimbări determinate de instituția căsătoriei	395
1.4. Schimbarea numelui de familie și a prenumelui pe cale administrativă	397
1.5. Retranscrierea numelui de familie și a prenumelui	402
1.6. Alte mijloace de individualizare, asemănătoare numelui	403
1.6.1. Pseudonimul	403
1.6.2. Porecla	403
1.6.3. Codul numeric personal	404
1.6.4. Identificarea pe baza amprentelor genetice	405

§2. Domiciliul	405
2.1. Noțiune	405
2.2. Caractere juridice	406
2.3. Felurile domiciliului	407
2.3.1. Domiciliul de drept comun	407
2.3.2. Domiciliul legal	407
2.3.3. Domiciliul ales sau convențional	410
2.3.4. Domiciliul profesional	411
2.3.5. Reședința	411
2.4. Importanța domiciliului	412
§3. Starea civilă	412
3.1. Noțiune	412
3.2. Conținutul stării civile	413
3.2.1. Calități privind filiația persoanei fizice	414
3.2.1.1. Noțiunea de filiație	414
3.2.1.2. Felurile filiației	415
3.2.2. Calități privind starea conjugală a persoanei fizice	421
3.2.3. Sexul	423
3.2.4. Cetățenia	423
3.2.5. Vârsta	424
3.3. Sursele stării civile	424
3.3.1. Faptele de stare civilă	424
3.3.2. Actele juridice de stare civilă	430
3.3.3. Hotărârile judecătorești	433
3.4. Actele de stare civilă (ca înscrisuri)	434
3.4.1. Noțiune	434
3.4.2. Anularea, modificarea și completarea actelor de stare civilă și a mențiunilor de pe acestea	434
3.4.3. Rectificarea actelor de stare civilă	436
3.4.4. Reconstituirea și întocmirea ulterioară a actelor de stare civilă	436
3.5. Înregistrările de stare civilă	437
3.6. Proba stării civile	440

<i>Secțiunea a 2-a. Ocrotirea persoanei fizice prin mijloace de drept civil</i>	441
§1. Protecția incapacabililor	442
1.1. Protecția minorului	442
1.1.1. Autoritatea părintească	443
1.1.1.1. Noțiune	443
1.1.1.2. Conținut	443
1.1.1.3. Locuința copilului	444
1.1.1.4. Exercitarea autorității părintești	444
1.1.1.5. Soluționarea neînțelegerilor dintre părinți	446
1.1.1.6. Răspunderea părinților	446
1.1.1.7. Încetarea autorității părintești	448
1.1.2. Protecția copilului cu părinți plecați la muncă în străinătate	449
1.1.3. Măsuri de protecție specială a minorului	450
1.1.4. Tutela	452
1.1.4.1. Noțiune	452
1.1.4.2. Caractere juridice	453
1.1.4.3. Principii	454
1.1.4.4. Cazuri de instituire	454
1.1.4.5. Tutorele	455
1.1.4.6. Consiliul de familie	460
1.1.4.7. Exercitarea tutelei	462
1.1.4.8. Răspunderea tutorelui	468
1.1.4.9. Încetarea tutelei	470
1.1.5. Curatela specială a minorului	471
1.2. Protecția persoanelor fizice cu dizabilități intelectuale sau psihosociale	472
1.2.1. Protecția persoanelor cu tulburări psihice, potrivit Legii nr. 487/2002	474
1.2.1.1. Noțiunea de persoană cu tulburări psihice	474
1.2.1.2. Internarea într-o unitate de psihiatrie	474
1.2.1.3. Tratamentul medical obligatoriu	477

1.3. Ocrotirea majorului prin asistență pentru încheierea actelor juridice, mandatul de ocrotire, consilierea judiciară sau tutela specială	479
1.3.1. Ocrotirea majorului prin asistență pentru încheierea actelor juridice	480
1.3.1.1. Numirea asistentului pentru încheierea actelor juridice	481
1.3.1.2. Capacitatea de exercițiu a celui care beneficiază de asistență pentru încheierea actelor juridice	482
1.3.1.3. Persoanele care pot fi asistent	482
1.3.1.4. Caractere ale asistenței pentru încheierea actelor juridice și conținutul acesteia	482
1.3.1.5. Obligațiile asistentului și răspunderea acestuia	483
1.3.1.6. Încetarea asistenței pentru încheierea actelor juridice	483
1.3.2. Mandatul de ocrotire	484
1.3.2.1. Mandatul de ocrotire. Efecte	484
1.3.2.2. Cuprinsul mandatului de ocrotire	485
1.3.2.3. Obligațiile mandatarului	486
1.3.2.4. Încetarea mandatului de ocrotire	487
1.3.3. Ocrotirea majorului prin instituirea tutelei speciale sau a consilierii judiciare	488
1.3.3.1. Noțiunile de consiliere judiciară și tutelă specială	488
1.3.3.2. Persoanele care pot beneficia de măsura de ocrotire	489
1.3.3.3. Condițiile instituirii tutelei speciale sau a consilierii judiciare	490
1.3.3.4. Procedura instituirii tutelei speciale sau a consilierii judiciare	491
1.3.3.5. Efectele măsurii de ocrotire	493
1.3.3.6. Actele juridice ale celui ocrotit	497
1.3.3.7. Încetarea măsurii de ocrotire	498
§2. Protecția unor categorii de persoane capabile.	
Curatela	499
2.1. Noțiune	499

2.2. Felurile curatelei	499
2.3. Cazuri de curatelă	500
2.4. Instanța competentă	500
2.5. Persoanele care pot fi curator	501
2.6. Persoanele care pot solicita instituirea curatelei	501
2.7. Numirea curatorului	501
2.8. Capacitatea de exercițiu a celui reprezentat de curator	501
2.9. Încetarea curatelei	502
Subcapitolul al II-lea. Persoana juridică	502
<i>Secțiunea 1. Noțiunea și elementele constitutive ale persoanei juridice</i>	502
§1. Noțiune	502
§2. Elementele constitutive ale persoanei juridice	503
2.1. Organizarea proprie, de sine stătătoare	503
2.2. Patrimoniul propriu	504
2.3. Scopul propriu	505
<i>Secțiunea a 2-a. Clasificarea persoanelor juridice</i>	506
§1. Persoane juridice de drept public și persoane juridice de drept privat	507
1.1. Persoanele juridice de drept public	507
1.2. Persoanele juridice de drept privat	508
§2. Persoane juridice cu scop lucrativ și fără scop lucrativ	509
§3. Persoane juridice române și persoane juridice străine	509
§4. Persoane juridice înființate prin actul de înființare al organului competent și persoane juridice înființate prin actul de înființare al celor care o constituie, autorizat	510
§5. Persoane juridice pe durată nedeterminată și persoane juridice pe durată determinată	510
§6. Persoane juridice cu sediul în România și persoane juridice cu sediul în străinătate	510
<i>Secțiunea a 3-a. Identificarea persoanei juridice</i>	510
§1. Atributele generale de identificare	511
1.1. Denumirea	511
1.2. Sediul	512
1.3. Naționalitatea	512

1.4. Contul bancar	513
§2. Atributele speciale de identificare	513
2.1. Codul unic de înregistrare	514
2.2. Capitalul social	514
2.3. Firma	515
2.4. Marca	515
Secțiunea a 4-a. Regimul persoanei juridice	516
§1. Înființarea persoanei juridice	516
1.1. Moduri de înființare	516
1.2. Nulitatea persoanei juridice	519
1.2.1. Cauzele de nulitate	519
1.2.2. Regimul juridic al nulității	520
1.2.3. Efectele nulității	520
1.3. Funcționarea persoanei juridice	522
1.3.1. Reguli de funcționare	522
1.3.2. Nulitatea actelor emise de organele persoanei juridice	523
1.3.3. Răspunderea pentru actele și faptele persoanei juridice	524
§2. Reorganizarea persoanei juridice	526
2.1. Noțiune	526
2.2. Moduri de reorganizare	526
2.2.1. Fuziunea	527
2.2.2. Divizarea	528
2.2.3. Transformarea	530
2.3. Opoziția	530
§3. Încetarea persoanei juridice	531
3.1. Noțiune și moduri de încetare	531
3.2. Dizolvarea persoanei juridice	532
3.3. Desființarea persoanei juridice	534
BIBLIOGRAFIE	535
INDEX	547

CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE

Secțiunea 1. Definiția dreptului civil

Omul este o ființă socială. În satisfacerea intereselor sale individuale, el întreprinde acțiuni, intrând în raporturi cu alți oameni și cu societatea din care face parte. Conduita sa nu țină însă exclusiv de voința proprie, ci este dirijată de anumite reguli (norme). În primul rând, intervin regulile moralei și cele moral-religioase, a căror nerespectare atrage doar o sancțiune de ordin moral, la nivelul conștiinței fiecărui individ. Regulile de drept (sau, altfel spus, normele juridice) îngrădesc acțiunile/inacțiunile omului, în sensul că acestuia îi este permis sau interzis să acționeze într-un fel sau altul în satisfacerea intereselor sale, în funcție de respectarea intereselor celorlalți.

Omul, societatea și legea se află într-o strânsă legătură prin care se creează astfel o interdependență necesară evoluției. Astfel, omul, alături de alți indivizi, creează o societate ce are la bază norme juridice necesare dezvoltării intereselor personale, cât și generale. Stabilitatea și dezvoltarea unei societăți se bazează atât pe respectarea normelor juridice, cât și pe adaptarea acestora conform cerințelor relațiilor sociale. Norma juridică este edictată de către legiuitor, care, la rândul său, este format dintr-un colectiv de oameni și are ca principal destinatar omul privit ca individ în cadrul unei societăți.

Dreptul reprezintă totalitatea normelor care reglementează acțiunile omului în societate și a căror respectare este asigurată prin forța coercitivă a statului^[1] (adică statul, prin organele sale competente, îi sancționează pe cei care nu le respectă). Acesta este așa-numitul *drept pozitiv*, adică existent la un moment dat într-o anumită societate și concretizat în legi scrise sau obiceiuri, care este, în toate cazurile, obligatoriu. El se aplică tuturor și mai poartă denumirea de *drept obiectiv*^[2].

Conchidem astfel că, dacă dreptul pozitiv reprezintă totalitatea reglementărilor juridice aflate în vigoare într-un stat la un moment dat, *per*

[1] A se vedea O. UNGUREANU, *Drept civil. Introducere*, ed. a 6-a, Ed. Rosetti, București, 2002, p. 13; C. MUNTEANU, O. UNGUREANU, *Drept civil. Partea generală*, Ed. Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2011, p. 8.

[2] A se vedea O. UNGUREANU, *op. cit.*, p. 14.

a contrario, totalitatea normelor juridice ieșite din vigoare (pasive) din cadrul aceluiași stat reprezintă dreptul negativ^[1].

La baza dreptului pozitiv stă un complex de reguli fundamentale, noțiuni universale de drept, „produsul experienței colective a tuturor națiunilor civilizate”^[2], care se numește *drept natural*.

Dreptul pozitiv se împarte în drept național și drept internațional, care, la rândul lor, se împart în *public și privat*. Obiectul de studiu al dreptului privat îl formează raporturile dintre oameni în legătură cu interesele lor individuale. Raporturile dintre oameni și societate, precum și raporturile dintre state sunt reglementate de dreptul public.

O ramură a dreptului privat, și anume baza acestuia, este dreptul civil. Prin ramură de drept se înțelege acel grup de norme juridice și instituții juridice care sunt legate între ele prin obiectul lor comun, care reglementează o anumită categorie de relații sociale. Fiecare ramură de drept are un set de principii comune care stă la baza acesteia, prin unitatea de metodă folosită în reglementarea relațiilor sociale respective, potrivit intereselor din societatea respectivă. Fiecare ramură a sistemului de drept român se caracterizează prin omogenitatea *obiectului de reglementare* și a *metodei de reglementare*. *Dreptul civil* poate fi definit ca fiind acea ramură a dreptului privat care reglementează raporturile patrimoniale și personale nepatrimoniale dintre persoanele fizice și juridice, aflate într-o poziție de egalitate juridică.

Din definiția dreptului civil rezultă care este obiectul său, care sunt subiectele și care este metoda lui de reglementare.

Prin *obiect* al unei ramuri de drept se înțelege acel complex de raporturi sociale care sunt reglementate de regulile de drept ce aparțin ramurii respective. Obiectul ramurii dreptului civil îl constituie acele raporturi sociale de natură patrimonială și personală nepatrimonială care se stabilesc între persoanele fizice și între persoanele juridice (art. 2 C. civ.^[3]).

Raporturile patrimoniale sunt acele raporturi sociale reglementate de norma juridică civilă care au un conținut economic, evaluabil în bani (de exemplu, raporturile care se nasc dintr-un contract de vânzare, închiriere, împrumut).

Raporturile personale nepatrimoniale sunt acelea care nu au un conținut economic și nu pot fi evaluate în bani (de exemplu, raporturile care privesc

^[1] A.L. IBRIS, *Conceptele de drept pozitiv și de drept negativ*, 13 februarie 2017, www.juridice.ro, consultat la 1 martie 2022.

^[2] A se vedea M.B. CANTACUZINO, *Elementele dreptului civil*, Ed. All Educational, București, 1998, p. 12.

^[3] Legea nr. 287/2009 privind Codul civil (republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011, cu modificările și completările ulterioare).

viața privată a unei persoane: dreptul la nume, la domiciliu, la reputație). Conținutul acestor raporturi îl reprezintă individualitatea persoanei fizice.

Persoana fizică reprezintă omul, privit individual, ca titular de drepturi și obligații civile [art. 25 alin. (2) C. civ.].

Persoana juridică reprezintă orice formă de organizare care, odată ce îndeplinește condițiile cerute de lege, este titulară de drepturi și obligații civile [art. 25 alin. (3) C. civ.].

Raporturile civile se stabilesc între subiectele de drept civil, adică între persoanele fizice, între persoanele juridice sau între persoanele fizice și persoanele juridice.

Prin *metoda de reglementare* a unei ramuri de drept se înțelege poziția părților participante la raportul juridic, care poate fi de egalitate sau de subordonare.

În dreptul civil, poziția părților este de egalitate juridică, ceea ce înseamnă că una dintre părți nu se subordonează celeilalte (de exemplu, în raporturile care se nasc dintr-un contract de vânzare, părțile se află într-o poziție de egalitate juridică – nu neapărat și economică –, în sensul că au posibilitatea de a avea drepturi și obligații și de a le exercita în mod liber; astfel, proprietarul bunului nu îl poate obliga pe cumpărător să achiziționeze bunul, dacă bunul nu corespunde exigențelor acestuia și refuză să îl cumpere; potențialul cumpărător nu îl poate obliga pe proprietar să vândă bunul).

Noțiunea de „egalitate juridică” nu trebuie confundată sau asimilată cu cea de „echitate”. Putem afirma că respectarea principiului egalității este suficientă pentru asigurarea echității, dar nu în toate cazurile, deoarece din punct de vedere logic, echitatea și egalitatea sunt noțiuni care se află în raport de interdependență, întrucât pot exista situații de inegalitate care sunt juste (echitabile), dar pot fi întâlnite și cazuri în care echitatea nu este satisfăcută, dar exigențele egalității sunt îndeplinite^[1].

În ultimii ani, din cauza utilizării contractelor de adeziune^[2], mai ales în raporturile juridice în care una dintre părți are calitatea de consumator, poziția părților tinde să se schimbe. Astfel, de exemplu, într-un contract de vânzare prin care se achiziționează un joc pentru PlayStation dintr-un magazin de specialitate, vânzătorul impune toate clauzele contractuale, iar cumpărătorul nu poate decât să le accepte. Vânzătorul nu îl poate obliga pe cumpărător să cumpere, dar dacă acesta ia decizia să cumpere, atunci este obligat să accepte contractul pe care îl impune vânzătorul. Un contract de adeziune este și cel încheiat între utilizatorul unui telefon mobil marca

^[1] E. CIONGARU, *Transplant juridic în Noul Cod de procedură civilă*, în *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu* nr. 4/2014, Seria Științe Juridice.

^[2] A se vedea art. 1175 C. civ.

Apple (iPhone) și societatea Apple, atunci când se achiziționează spațiu suplimentar pentru stocarea datelor din iPhone în iCloud. Și în această situație, utilizatorul, care are calitatea de consumator față de Apple, poate fie să accepte termenii și condițiile impuse de Apple și să achiziționeze spațiu suplimentar de stocare, fie să refuze încheierea contractului și să rămână doar cu spațiul de stocare în iCloud pe care îl avea deja.

Dreptul civil nu reglementează toate raporturile patrimoniale și personale nepatrimoniale din societate. O parte a acestora este reglementată de alte ramuri de drept, precum: dreptul familiei, dreptul comercial, dreptul internațional privat, dreptul muncii. Pentru a stabili care anume raporturi formează obiectul dreptului civil, se face delimitarea dreptului civil față de celelalte ramuri, prin indicarea obiectului lor de reglementare. Astfel, ceea ce intră în sfera acestor ramuri nu intră în sfera dreptului civil. Trebuie făcută precizarea că abrogarea Codului familiei^[1], abrogarea Codului comercial^[2] și a Legii nr. 105/1992^[3], care reglementa raporturile de drept internațional privat, urmată de reglementarea raporturilor corespunzătoare în noul Cod civil, nu a condus la dispariția ramurilor dreptului familiei, a dreptului comercial și a dreptului internațional privat. Abrogarea codurilor nu a fost determinată de dispariția relațiilor sociale specifice acestor ramuri de drept și nici nu au fost înlăturate normele juridice care le reglementează, ci doar li s-a schimbat locația: au fost reunite în Codul civil. Deci, continuă să existe ramura dreptului familiei, ramura dreptului comercial^[4] și cea a dreptului internațional privat^[5].

Dreptul civil joacă rolul unui așa-numit *drept comun*^[6], în sensul că, ori de câte ori un raport juridic ce aparține unei alte ramuri de drept nu poate

^[1] Legea nr. 4/1953 privind Codul familiei (republicată în B. Of. nr. 13 din 18 aprilie 1956).

^[2] Codicele de comerț din 1887 (M. Of. nr. 31 din 10 mai 1887).

^[3] Legea nr. 105/1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat (M. Of. nr. 245 din 1 octombrie 1992).

^[4] În același sens, a se vedea ST.D. CĂRPENARU, *Dreptul comercial – între continuitate și contestare*, în Dreptul nr. 10/2012, p. 11-22; S. ANGHENI, *Dreptul comercial – între dualism și monism*, în M. ULIESCU (coord.), *Noul Cod civil. Comentarii*, ed. a 3-a, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 56.

^[5] Pentru alte opinii, a se vedea Ș. BELIGRĂDEANU, *Considerații în legătură cu efectele caracterului „monist” al Codului civil român actual asupra ființării, în continuare, a unui „drept comercial” în România*, în Dreptul nr. 9/2011, p. 11-25; Ș. BELIGRĂDEANU, *Suntem în prezența unei contradicții între concepția „monistă” a noului Cod civil, pe de o parte, și prevederile art. 2557 alin. (2) din același cod, coroborate cu existența disciplinei juridice a dreptului comerțului internațional, pe de altă parte?*, în Dreptul nr. 11/2013, p. 27-37.

^[6] Pentru a arăta caracterul de drept comun al dreptului civil pentru dreptul financiar, a se vedea I.M. COSTEA, *Drept financiar. Note de curs*, ed. a 9-a,

fi reglementat, întrucât acea ramură nu conține prevederi relative (adică reguli de drept aplicabile situației juridice respective), se aplică regulile dreptului civil. Acest lucru este posibil, deoarece, pe de o parte, dreptul civil reprezintă baza dreptului privat^[1], iar, pe de altă parte, o serie de ramuri de drept s-au desprins din dreptul civil (de exemplu, dreptul familiei, dreptul comercial). Potrivit art. 2 alin. (2) C. civ., Codul civil este alcătuit dintr-un ansamblu de reguli care constituie *dreptul comun* pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale^[2]. Totodată, în mod similar, art. 2516 alin. (1) C. civ. prevede faptul că dispozițiile prezentului titlu – Titlul I, intitulat „Prescripția extinctivă”, din cadrul Cărții a VI-a, denumită „Despre prescripția extinctivă, decădere și calculul termenelor” – constituie *dreptul comun* în materia prescripției extinctive.

Secțiunea a 2-a. Delimitarea dreptului civil

Pentru a delimita dreptul civil de alte ramuri de drept, astfel încât să se poată cu ușurință califica o situație juridică, să se poată stabili care norme îi sunt aplicabile, din care ramură de drept, se utilizează mai multe criterii.

§1. Criterii de delimitare

1.1. Obiectul de reglementare

Un prim criteriu de delimitare este, așa cum am arătat, *obiectul de reglementare*. Obiectul ramurii dreptului civil îl constituie acele raporturi sociale de natură patrimonială și personală nepatrimonială care se stabilesc între persoane fizice sau juridice, ca subiecte de drept civil.

Ed. Hamangiu, București, 2024, p. 12; pentru a arăta caracterul de drept comun al dreptului civil pentru dreptul muncii, a se vedea S. PANAINTE, *Considerații referitoare la despăgubirea salariatului în cazul în care contractul său individual de muncă a fost suspendat de către angajator [art. 52 alin. (2) C. muncii]*, în Dreptul nr. 3/2016, p. 113 și urm.

^[1] A se vedea și Ș. BELIGRĂDEANU, *Suntem în prezența unei contradicții între concepția „monistă” a noului Cod Civil, pe de o parte, și prevederile art. 2557 alin. (2) din același cod, coroborate cu existența disciplinei juridice a dreptului comerțului internațional, pe de altă parte?*, în Dreptul nr. 11/2013, p. 28.

^[2] A se vedea și G. BOROI, C.A. ANGHELESCU, *Curs de drept civil. Partea generală – conform noului Cod civil*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 3-4; E. LUPAN, S. SZTRANYICZKI, *Diviziunea dreptului după obiectul lui. Locul dreptului civil în sistemul nostru juridic*, în E. LUPAN, S. SZTRANYICZKI, E. VERESS, R.A. PANTILIMON, *Drept civil. Partea generală – conform noului Cod civil*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 6-8.

1.2. Metoda de reglementare

Metoda de reglementare constă în poziția părților, care poate fi de egalitate sau de subordonare. În dreptul civil, metoda este de *egalitate juridică a părților* în raporturile dintre ele. Spre deosebire de dreptul civil, care aparține domeniului dreptului privat, specific dreptului public este faptul că părțile se află în raporturi de subordonare.

1.3. Caracterul normelor juridice (al regulilor de drept)

Normele juridice sunt reguli generale și abstracte, instituite sau recunoscute de puterea publică, ce reglementează conduita subiecților de drept și a căror respectare este asigurată, la nevoie, prin forța coercitivă a statului^[1].

Norma juridică are trei elemente: ipoteza, dispoziția și sancțiunea. În ipoteză sunt stabilite situațiile în care se aplică norma, schițându-se un model de raport juridic^[2], în dispoziție este prescrisă conduita pe care părțile raportului juridic pot sau trebuie să o aibă, iar în sancțiune sunt stabilite consecințele nerespectării dispoziției^[3]. O normă juridică nu se identifică, de regulă, cu un anumit articol sau alineat dintr-o anumită lege; aceasta poate fi cuprinsă în mai multe texte de lege, care reunite întrunesc elementele normei juridice^[4].

Normele de drept civil reglementează conduita subiecților în raporturile juridice civile. Ele se pot clasifica după mai multe criterii, și anume:

În funcție de *caracterul conduitei prescrise*, normele juridice pot fi imperative și dispozitive.

Normele imperative sunt acele reguli de drept pe care subiecțiile de drept civil sunt obligate să le respecte; în această situație, ele nu pot stabili alte reguli pentru raporturile dintre ele.

Normele imperative, la rândul lor, se împart în:

– *onerative*: care prevăd în mod expres obligația constând în săvârșirea unei acțiuni, care impun o anumită conduită; de exemplu, conform art. 268 alin. (1) C. civ., „în cazul ruperii logodnei, sunt supuse restituirii darurile

^[1] A se vedea și I. CETERCHI, I. CRAIOVAN, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Ed. All, București, 1993, p. 35.

^[2] V. STOICA, *Considerații comparative privind noțiunile de bună-credință, diligență, eroare, dol, fraudă, rea-credință, vinovăție (intenție și culpă)*, în R.R.D.P. nr. 4/2020, p. 18.

^[3] A se vedea I. REGHINI, Ș. DIACONESCU, *Dreptul civil. Norma de drept civil. Raportul juridic civil*, în I. REGHINI, Ș. DIACONESCU, P. VASILESCU, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 24-25.

^[4] *Idem*, p. 23.

pe care logodnicii le-au primit în considerarea logodnei sau, pe durata acesteia, în vederea căsătoriei, cu excepția darurilor obișnuite”; potrivit art. 1829 alin. (2) C. civ.: „Chiriașii sunt obligați să contribuie la cheltuielile pentru iluminarea, încălzirea, curățarea părților și instalațiilor de folosință comună, precum și la orice alte cheltuieli pe care legea le stabilește în sarcina lor”; în baza art. 134 alin. (2) C. civ., tutorele „este obligat să asigure îngrijirea minorului, sănătatea și dezvoltarea lui fizică și mentală, educarea, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit cu aptitudinile lui”;

– *prohibitive*: care interzic o anumită conduită, adică săvârșirea unui anumit act sau fapt; de exemplu, conform art. 752 C. civ., „Dreptul de uz ori de abitație nu poate fi cedat, iar bunul ce face obiectul acestor drepturi nu poate fi închiriat sau, după caz, arendat”; de asemenea, potrivit art. 71 alin. (3) C. civ., „este, de asemenea, interzisă utilizarea, în orice mod, a corespondenței, manuscriselor sau a altor documente personale, precum și a informațiilor din viața privată a unei persoane, fără acordul acesteia ori fără respectarea limitelor prevăzute la art. 75”.

Normele dispozitive sunt acele reguli de drept prin care subiecțiile au posibilitatea fie să aleagă o anumită conduită dintre mai multe indicate de legiuitor, fie să stabilească ele însele regulile ce li se vor aplica, fără ca acestea să fie prevăzute în normă. Normele dispozitive acordă o sferă de comportament mai largă subiecților de drept.

Normele dispozitive pot fi:

– *permissive*: care dau posibilitatea părților să aleagă o anumită conduită dintre mai multe indicate de legiuitor, fără însă a o impune; de exemplu, conform art. 1108 alin. (1) C. civ., acceptarea succesiunii se poate face expres sau tacit; de asemenea, potrivit art. 1054 alin. (2) C. civ., „Legatul poate fi pur și simplu, cu termen, sub condiție sau cu sarcină”;

– *supletive*: scopul lor este ca, dacă subiecțiile nu și-au ales ele însele regulile aplicabile, cu alte cuvinte, atunci când subiecții tac și nu își exprimă cu claritate opțiunea, să se aplice o regulă stabilită de legiuitor pentru acea situație; de exemplu, conform art. 955 alin. (1) C. civ., „Patrimoniul defunctului se transmite prin moștenire legală, în măsura în care cel care lasă moștenirea nu a dispus altfel prin testament”^[1].

Caracterul normelor juridice nu servește doar la delimitarea dreptului civil de alte ramuri de drept, ci și la determinarea sancțiunilor, în cazul încălcării lor.

În dreptul civil predomină normele dispozitive.

^[1] Dispoziții supletive se regăsesc și în art. 955 C. civ.

În funcție de interesul ocrotit, normele juridice pot fi de ordine publică și de ordine privată^[1].

Normele de ordine publică, depășind sfera intereselor private, protejează interesele publice ale societății. Noțiunea de ordine publică înglobează toate principiile și regulile de ordine socială și morală pe care legiuitorul le-a considerat esențiale pentru societate^[2]. În aplicarea normelor, distincția între cele de ordine publică și cele de ordine privată se face de către judecător (adică de către cel care aplică legea, și cu ocazia aplicării ei, în fiecare caz în parte), în cazul în care legiuitorul nu a arătat expres în conținutul normei că este de ordine publică.

Toate normele de ordine publică sunt imperative, însă nu toate normele imperative sunt de ordine publică; de exemplu, potrivit art. 1683 alin. (1) C. civ.: „Dacă, la data încheierii contractului asupra unui bun individual determinat, acesta se află în proprietatea unui terț, contractul este valabil, iar vânzătorul este obligat să asigure transmiterea dreptului de proprietate de la titularul său către cumpărător”. Această normă este imperativă, dar nu și de ordine publică, deoarece operează în favoarea cumpărătorului, fiind deci de ordine privată; de exemplu, norma cuprinsă în art. 1011 alin. (1) C. civ. („Donația se încheie prin înscris autentic, sub sancțiunea nulității absolute”) este o normă imperativă de ordine publică; interesul public ocrotit constă în asigurarea principiului irevocabilității donațiilor, pentru că, dacă donațiile s-ar putea face prin orice act sub semnătură privată, înscrisul ar putea fi ușor distrus de către donator și astfel nu s-ar putea asigura securitatea circuitului civil^[3]; implicit, este protejat și un interes privat, particular, și anume este protejată voința donatorului^[4], care dispune irevocabil de un drept al său în favoarea unei alte persoane.

Normele de ordine privată ocrotesc interese particulare. Normele dispozitive sunt întotdeauna de ordine privată (însă, nu toate normele de ordine privată sunt dispozitive). De exemplu, conform art. 1672 C. civ.: „Vânzătorul are următoarele obligații principale: 1. să transmită proprietatea bunului sau, după caz, dreptul vândut; 2. să predea bunul; 3. să îl garanteze pe cumpărător contra evicțiunii și viciilor bunului”. Normele la care se referă punctul 3, adică răspunderea pentru evicțiune și răspunderea pentru vicii a vânzătorului, sunt de ordine privată și dispozitivă, deoarece

[1] A se vedea G. BOROI, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a 4-a, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 16.

[2] A se vedea O. UNGUREANU, *op. cit.*, p. 30.

[3] A se vedea FR. DEAK, *Contracte civile și asigurări*, vol. II, Ed. Actami, București, 1995, p. 19-20.

[4] A se vedea FR. DEAK, *Tratat de drept civil. Contracte speciale*, ed. a 3-a, Ed. Universul Juridic, București, 2001, p. 122.

ocrotesc un interes particular, al cumpărătorului, și părțile pot deroga de la ele, agravând obligația, micșorând-o sau înlăturând-o complet^[1].

Interesul clasificării normelor în norme de ordine publică și de ordine privată se regăsește în materia nulităților, când judecătorul stabilește, în funcție de interesul ocrotit, sancțiunea nulității absolute sau relative, care au regimuri juridice distincte.

În funcție de întinderea aplicării normelor juridice, acestea pot fi generale și speciale:

- norme generale, care au cea mai largă sferă de aplicabilitate;
- norme speciale, care se aplică unei sfere mai restrânse de raporturi juridice, norme care au caracter derogatoriu de la ceea ce se înțelege prin dreptul comun.

Normele generale se aplică în toate cazurile, iar cele **speciale** numai în cazurile expres stabilite de lege. Aceasta înseamnă că, în cazul în care există o normă generală și una specială, care reglementează aceeași situație juridică, se aplică cu prioritate cea specială^[2]; deci norma specială derogă^[3] de la cea generală și este de strictă interpretare și aplicare. De exemplu, în materia închirierii unei locuințe, normele generale sunt cuprinse în Codul civil (art. 1824 și urm. C. civ.); în ceea ce privește locuințele cu destinație specială, se aplică regulile din legislația specială (așa cum reiese din art. 1835 C. civ.).

Normele juridice pot fi calificate utilizând toate criteriile de clasificare. De exemplu, o normă juridică poate fi specială, imperativă și de ordine publică.

1.4. Natura sancțiunilor

Nerespectarea normelor juridice atrage o consecință negativă, o sancțiune pentru autorul ei^[4]. Sancțiunile diferă însă în ramurile de drept. Specifică dreptului civil este sancțiunea restabilirii dreptului subiectiv civil încălcat, de regulă, prin repararea prejudiciului (sau a pagubei) care a

[1] A se vedea FR. DEAK, *Contracte civile...*, p. 83 și p. 91-92; a se vedea și art. 1698, art. 1699 și art. 1708 C. civ.

[2] A se vedea G. BOROI, *op. cit.*, p. 16-17.

[3] Pentru opinia conform căreia normele speciale pot avea atât un caracter derogator, cât și un caracter nederogator, a se vedea Ș. DIACONESCU, în Ș. DIACONESCU, P. VASILESCU, *Introducere în dreptul civil*, vol. I, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 29.

[4] A se vedea GH. BELEIU, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ed. a 11-a revăzută și adăugită de M. NICOLAE, P. TRUȘCĂ, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 26.

fost cauzat prin încălcare^[1], ori încetarea acțiunii de vătămare a dreptului personal nepatrimonial. De exemplu, când cumpărătorul nu plătește prețul vânzării, vânzătorul este îndreptățit să obțină fie executarea silită a obligației de plată, fie rezoluțiunea vânzării, precum și, în ambele situații, daune-interese, adică pagubele pe care le-a suferit, sau și daune morale (art. 1724 C. civ.). Dacă se încalcă un drept nepatrimonial precum dreptul la imagine sau dreptul la viață privată prin publicarea unui articol sau a unor afirmații cu caracter defăimător despre o persoană fizică pe rețelele de socializare, în anumite condiții, se poate solicita pe calea unei acțiuni în justiție^[2] încetarea conduitei vătămătoare, care ia forma, fie a ascunderii temporare a conținutului prejudiciator, fie a ștergerii sale definitive^[3].

1.5. Calitatea subiectelor

În dreptul civil, subiectele nu au o calitate specială; sunt persoane fizice sau persoane juridice. Dar în alte ramuri de drept, subiectele au o anumită calitate (de exemplu, în dreptul administrativ, cel puțin un subiect este organ administrativ de stat). Treptat, a început să se acorde atenție și potențialului unor alte elemente „vii” de a dobândi calitatea de subiect de drept, precum animalele și natura. Conform Codului civil, animalele nu au calitatea de subiect de drept^[4], fiind calificate drept bunuri. În privința recunoașterii unei capacități juridice a naturii, această idee este respinsă în baza argumentului că raportul juridic este unul cu un caracter social^[5].

1.6. Principiile proprii ale ramurii

Principiile de drept sunt reguli de bază, idei călăuzitoare^[6], care stau la baza activității judiciare. Există trei categorii de principii: principii care se aplică în toate ramurile de drept (adică generale, care stau la baza întregului sistem de drept); principii caracteristice pentru fiecare ramură

^[1] Principiul care se aplică în această materie este acela al reparării *integrale* a prejudiciului. În literatura juridică s-a afirmat că acest principiu trebuie aplicat și în alte ramuri de drept, nu numai în dreptul civil (de exemplu, în dreptul muncii); a se vedea, în acest sens, S. PANAINTE, *op. cit.*, p. 115.

^[2] Art. 253 alin. (1) C. civ. prevede care sunt mijloacele de apărare a drepturilor nepatrimoniale în cazul încălcării sau amenințării drepturilor nepatrimoniale.

^[3] Jud. Întorsura Buzăului, sent. civ. nr. 185/2016, definitivă prin dec. nr. 30 din 7 februarie 2017 a Trib. Covasna, www.rolii.ro.

^[4] Pentru mai multe detalii, a se vedea, A.I. DUȘCĂ, *Discuții relative la calitatea de subiecți de drept a animalelor*, în *Dreptul* nr. 3/2021, p. 94 și 95.

^[5] A.I. DUȘCĂ, *Natura ca subiect de drept*, în *Dreptul* nr. 11/2020, p. 44.

^[6] A se vedea ȘT. RĂUSCHI, C.T. UNGUREANU, *Drept civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1995, p. 13.

de drept; în cadrul ramurilor, se regăsesc principii specifice anumitor instituții din ramura de drept respectivă.

Principiile fundamentale ale dreptului sunt acele idei de bază comune tuturor ramurilor de drept și care se regăsesc în toată legislația^[1]. Dintre acestea, pot fi enumerate: principiul egalității în fața legii și principiul separației puterilor în stat^[2]; ele se aplică și în dreptul civil^[3].

Principiile specifice dreptului civil se aplică în întreaga ramură, tuturor instituțiilor, constituind temeiul de apreciere și de evaluare a normelor juridice civile^[4]. Aceasta înseamnă că, ori de câte ori normele civile sunt supuse interpretării, deoarece conțin reguli neclare sau care sunt susceptibile de mai multe înțelesuri, interpretarea se face astfel încât normele să corespundă principiilor dreptului civil.

Principiile specifice dreptului civil sunt: principiul proprietății, principiul egalității în fața legii civile, principiul îmbinării intereselor personale cu interesele generale, principiul garantării și ocrotirii drepturilor subiective civile.

Aceste principii guvernează toate regulile unei ramuri de drept și reflectă ce este esențial și hotărâtor pentru acea ramură de drept. Acestea nu trebuie confundate cu principiile ce stau la baza întregului sistem de drept sau cu principiile specifice fiecărei ramuri de drept.

Principiile specifice anumitor instituții din ramura dreptului civil sunt reguli de bază care se aplică numai unei instituții sau mai multor instituții ale dreptului civil. O *instituție de drept civil* reunește un grup de norme juridice civile, care reglementează subdiviziuni ale obiectului dreptului civil, precum: raportul juridic civil, actul juridic civil, dreptul de proprietate, succesiunea, contractele, prescripția extinctivă ș.a.

Pot fi enumerate următoarele principii specifice anumitor instituții ale dreptului civil:

- principiul consensualismului, care privește forma actului juridic civil;
- principiile forței obligatorii, irevocabilității și relativității actului juridic civil, care privesc efectele actului juridic civil;
- principiul ocrotirii bunei-credințe, care se regăsește în mai multe instituții ale dreptului civil, precum drepturile reale, răspunderea civilă etc.;

^[1] Pentru o analiză detaliată a principiilor generale ale dreptului, a se vedea I. VIDA, *Codul civil (Legea nr. 287/2009) și principiile generale ale dreptului*, în *Dreptul* nr. 8/2012, p. 11 și urm.

^[2] Aceste principii sunt studiate la disciplina *Teoria generală a dreptului*.

^[3] Potrivit art. 1 C. civ., principiile generale ale dreptului sunt considerate izvoare de drept civil.

^[4] A se vedea O. UNGUREANU, *op. cit.*, p. 23.

- principiul repunerii părților în situația anterioară, aplicabil în cadrul instituției nulității actului juridic civil;
- principiul publicității materiale a cărții funciare, incident în materia drepturilor reale;
- principiul proximității gradului de rudenie, clasei succesoriale și vocației succesoare, specifice moștenirii legale^[1].

Datorită importanței pe care le prezintă, vor fi analizate în continuare *principiile specifice dreptului civil*, care sunt aplicabile în toată ramura dreptului civil.

1.6.1. Principiul proprietății^[2]

Dreptul de proprietate este cel mai important drept patrimonial. Viața omului are în centrul ei material ideea de proprietate, ce stă la baza dezvoltării sociale. Proprietatea este un instinct, care în societate a fost supus unor reglementări, tocmai pentru a-l putea controla, cadrul legal asigurând totodată și protecția dreptului de proprietate.

Dreptul de proprietate este consacrat în Constituția României din 1991^[3], în art. 44 și art. 136. Conform art. 44^[4], dreptul de proprietate este garantat, iar proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular.

Dreptul de proprietate are deci două forme:

- dreptul de proprietate publică – al cărui titular sunt statul și unitățile administrativ-teritoriale asupra bunurilor care potrivit legii sau prin natura ori destinația lor sunt de interes sau de uz public;

^[1] Principiile specifice instituțiilor dreptului civil vor fi studiate în cadrul diferitelor materii; de exemplu, principiile forței obligatorii, irevocabilității și relativității actului juridic civil vor fi analizate la *Teoria generală a obligațiilor*.

^[2] Pentru detalii, a se vedea M.N. BALAN, *Drept constituțional și instituții politice. Vol. 1. Teoria generală a statului și a constituției. Constituția română în context european*, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 418 și urm.

^[3] Astfel cum a fost revizuită prin Legea nr. 429/2003 (M. Of. nr. 758 din 29 octombrie 2003); Constituția a fost ulterior republicată, dându-se textelor o nouă numerotare (M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003).

^[4] „Cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică, precum și prin moștenire legală”. Articolul 136 prevede: „(1) Proprietatea este publică sau privată. (2) Proprietatea publică este garantată și ocrotită prin lege și aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale. (...) (4) Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. (...) (5) Proprietatea privată este inviolabilă, în condițiile legii organice”.

– dreptul de proprietate privată – al cărui titular este fie persoana fizică, fie persoana juridică (publică sau privată), inclusiv statul sau unitățile administrativ-teritoriale, asupra bunurilor care sunt de uz personal sau privat.

În Codul civil, valorificându-se doctrina și jurisprudența existente în materie, proprietatea este definită în art. 555 alin. (1): „Proprietatea privată este dreptul titularului de a posedea, folosi și dispune de un bun în mod exclusiv, absolut și perpetuu, în limitele stabilite de lege”. Normele juridice civile reglementează proprietatea, conținutul său, precum și mijloacele de ocrotire a dreptului de proprietate, acțiunea în revendicare fiind mijlocul specific^[1].

1.6.2. Principiul egalității în fața legii civile

Principiul egalității în fața legii se desprinde din art. 16 alin. (1) din Constituție^[2]: „(1) Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”. Acest principiu este aplicabil în toate ramurile de drept. În dreptul civil, având în vedere metoda lui de reglementare, adică aceea a egalității între subiectele raporturilor juridice civile, acest principiu se traduce prin faptul că persoanele fizice și juridice au o egală capacitate juridică, o egală aptitudine de a avea drepturi și obligații și au o posibilitate egală de a exercita aceste drepturi^[3]. Nimeni nu poate fi îngrădit în capacitatea de folosință sau lipsit în tot sau în parte, de capacitate de exercițiu, decât în cazurile și condițiile prevăzute în mod expres de lege. Toate persoanele fizice și juridice sunt egale în fața legii civile. Trebuie precizat însă, pe de o parte, că persoanele fizice sunt egale: „Rasa, culoarea, naționalitatea, originea etnică, limba, religia, vârsta, sexul sau orientarea sexuală, opinia, convingerile personale, apartenența politică, sindicală, la o categorie socială ori la o categorie defavorizată, averea, originea socială, gradul de cultură, precum și orice altă situație similară nu au nicio influență asupra capacității civile” (art. 30 C. civ.). Pe

^[1] Mijloacele de apărare a dreptului de proprietate sunt acele acțiuni care permit titularului dreptului înlăturarea oricăror atingeri aduse dreptului de proprietate și asigurarea exercitării lui în condiții normale (a se vedea E. SAFTA-ROMANO, *Dreptul de proprietate privată și publică în România*, Ed. Graphix, Iași, 1994, p. 335). Aceste acțiuni se împart în petitorii și posesorii. Ele vor fi studiate la materia *Teoria generală a drepturilor reale*; a se vedea și V. STOICA, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 93; D.C. TUDURACHE, *Acțiunea în revendicare în textele Noului Cod civil, în Noile Coduri ale României*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 128-132.

^[2] Pentru detalii, a se vedea M.N. BALAN, *op. cit.*, p. 351-356.

^[3] A se vedea ȘT. RĂUSCHI, C.T. UNGUREANU, *op. cit.*, p. 14.